

Юліана Лавриш

канд. наук із соц. ком.,

доц. кафедри нових медій факультету журналістики,

Львівський національний університет імені Івана Франка

yulianalavrysh@gmail.com

**СУСПІЛЬНО-КУЛЬТУРНІ КОНЦЕПТИ ГРОМАДЯНСЬКО-
ПРОФЕСІЙНИХ НОВИХ МЕДІЙ ПОЛЬЩІ ТА УКРАЇНИ
(НА ПРИКЛАДІ ЕЛЕКТРОННОГО ЗРАЗКА ПОЛЬСЬКОГО ЧАСОПИСУ
«НОВА ПОЛЬЩА» ТА ВЕБ-ПРОЕКТУ
ГАЗЕТИ «ДЕНЬ» – «УКРАЇНА INCOGNITA»)**

© Лавриш Юліана, 2018

Кожен із нас, хто користується будь-яким із типів гаджетів, носить у своїй кишені цілу інформаційну матрицю, долучитись до якої може через дотик до дисплею. Мережа спонукає нас до можливості тримати весь світ на кінчиках власних пальців. Водночас присутність гаджета у кишені дозволяє нам фіксувати ті події, які видаються важливими, а потім розмішувати на відповідних веб-ресурсах. Тобто, окрім можливості володіти інформацією, мережа дозволяє нам бути новітніми творцями контенту. Зважаючи на зміни, які відбуваються у сучасній світовій медіа-системі, у журналістській лексиці з'являється ще одне цікаве словосполучення - громадянська журналістика. Явище – абсолютно нове і доволі не вивчене, перебуває у стані постійного розвитку, як, зрештою, вся інформаційна матриця. Проте громадянська журналістика або журналістика громадян є часто майданчиком для творення веб-ресурсів, вона є суголосною із ритмом суспільних подій у певних країнах. Громадянська журналістика має у собі чимало мотивів: по-перше, це функціонування і розвиток системи Web 2.0, по-друге, - співпраця з традиційними ЗМІ, пропозиція контенту; по-третє, - такий напрямок роботи медій є однією із ключових умов творення громадянського суспільства, де суспільство пропонує, дискутує, критикує, а, зрештою, - творить нову інформаційну парадигму. Сьогодні можемо назвати такі форми громадянської журналістики: аканти/групи/сторінки у соціальних мережах, відео/фото на платформах YouTube чи Instagram, творення окремих веб-ресурсів (наприклад, українські зразки – сайт «Майдан» чи «ХайВей»), окремі рубрики-колонки на суспільно-політичних сайтах, блогінг. Важливо, що сьогодні професійні веб-ресурси часто долучають платформи для творчої реалізації громадян, зокрема висловлення їхньої суспільно-політичної позиції. У фокусі нашого дослідження – електронна версія видання «Нова Польща» та веб-проект «Україна Incognita» газети «День».

Ключові слова: веб-ресурси, суспільно-політичні концепти, «Культура», «День», Україна, Польща

Yuliana Lavrysh

**SOCIO-CULTURAL CONCEPTS OF CIVIC-PROFESSIONAL NEW
MEDIA OF POLAND AND UKRAINE (WITH THE EXAMPLE
OF THE ELECTRONIC VERSION OF THE POLISH MAGAZINE
«NEW POLAND» AND THE WEB-PROJECT OF THE NEWSPAPER
«DAY» – «UKRAINE INCOGNITA»)**

Each of us who uses any of the gadget types wears an entire information matrix in his pocket, which can be accessed through a touch of the display. The network encourages us to keep the whole world on the tips of our own fingers. At the same time, the presence of a gadget in a pocket allows us to capture those events that appear important, and then place on the relevant web resources. That is, besides the ability to have information, the network allows us to be the latest creators of content. In light of the changes taking place in the modern world media system, another interesting phrase appears in journalistic vocabulary - civil journalism. The phenomenon is absolutely new and not sufficiently studied, is in a state of constant development, as, after all, the entire information matrix. However, civilian journalism or citizen journalism is often a platform for creating web resources, it is coherent with the rhythm of social events in certain countries. Civic journalism has many motives:

firstly, the functioning and development of the Web 2.0 system, and secondly, cooperation with traditional mass media, content offerings; Third, such a direction of media work is one of the key conditions for the creation of a civil society, where society offers, discusses, criticizes, and, ultimately, creates a new information paradigm. Today we can name the following forms of civil journalism: acanthians / groups / pages in social networks, videos / photos on YouTube platforms or Instagram, creation of separate web resources (for example, Ukrainian samples - "Maidan" or "Highway" site), separate sections - columns on socio-political sites, blogging. It is important that today professional web resources often involve platforms for the creative realization of citizens, in particular the expression of their socio-political position. The focus of our research is the electronic version of the "New Poland" edition and the "Ukraine Incognita" web-based project of the Day newspaper.

Key words: web resources, socio-political concepts, «Culture», «Day», Ukraine, Poland.

Актуальність дослідження. Темою нашого дослідження є діалогізм нових медіа крізь призму польсько-українського аспекту, зокрема ми сконцентрували свою увагу на електронних примірниках «Нової Польщі» та матеріалах веб-проекту всеукраїнської газети «День» – «Україна Incognita». Обрана для дослідження тема є актуальною через порушення важливих для нашого часу питань, проблем, пов'язаних із політичною спрямованістю соціуму обох держав, донесенням історичної правди, презентацією культурно-релігійного дискурсу Польщі та України.

Тема пошуків ставить за мету виявити і дослідити концепти міжнаціональних діалогів Польщі та України з іншими націями, спроектувати взаємини держав у загальноєвропейську систему координат, виявити й оцінити ідеологічні засади нових медій. Видання «Нова Польща» є ідейним продовженням еміграційного видання «Культура», редактором якого був Єжи Гедройць. На сторінках «Культури» знаходимо стратегічні орієнтири в проектуванні східноєвропейської політики, серед яких концепт УЛБ, запропонований Юліушем Мєрошевським. Зазначимо те, що проблематика паризької «Культури» Єжи Гедройця, – досліджували літературознавці та публіцисти, серед яких Ольга Гнатюк, Богуміла Бердиховська, Анджей Ковальчик; проте вивчення контексту «Нової Польщі» залишається майже нестудійованою темою. Веб-проект «Україна Incognita» – концептуальне продовження основної ідеї всеукраїнського часопису «День», а особливо – рубрики з однойменною назвою, що поклала початок не лише вказаному вище ресурсові, але і спеціальній книжковій серії «Бібліотека «Дня». Новизна нашої роботи полягає у дослідженні самотутніх діалогічних електронних видань, у синтезі розрізнених матеріалів польських та українських авторів, у висвітленні оригінальності авторів «Нової Польщі» і «Україна Incognita» крізь призму медіасферного контексту, а також у межах нових можливостей доручення активних громадян до веб-проектів.

Під час дослідження ми користувалися різножанровим емпіричним матеріалом ресурсів, що складається із нарисів, зарисовок, роздумів, есеїв, репортажів авторів часопису. Окрім того, ми покликалися на світоглядні праці дослідників, котрі порушували суголосні проблеми. Серед них – Ришард Капусцінський, Ева Томпсон, Астольф де Кюстін, Джеймс Мейс, Олександр Солженіцин. Для висвітлення якнайповнішої панорами ознайомились і з науковими підходами Богуміли Бердиховської, Оксани Пахльовської, Сергія Кримського.

Мета дослідження – представити доцільність синтезу професійної та громадянської журналістики на основі вказаних проєктів. Мета передбачає виконання таких завдань: дослідити ідеологічно-ідейну базу ресурсів; промоніторити матеріали видання «Нової Польщі» та «Україна Incognita», тематично погрупувати прочитані матеріали з метою детальнішого дослідження суперечливих топосів; проаналізувати репрезентацію України та Польщі в історичному, політичному та культурно-релігійному аспектах, дослідити можливості компромісу у діалогічних перемовинах між Україною, Польщею та іншими державами; розглянути, як активні громадяни можуть долучатись до творення простору нових медій.

Виклад основного матеріалу. Часопис «Культура», який виходив з 1947 до 2000 року був правдивим феноменом польського життя повоєнної доби. Місячник був втіленням інтелектуального насаження еміграційного процесу, плацдармом не лише для розвитку польського культурного життя, але і європейського загалом. П'єр Гремьйон, французький дослідник видання, зазначив: «Місячник «Культура», друкований у Парижі, є виданням єдиним у своєму гатунку: жодна інша еміграція з країн, контрольованих СРСР, не має повоєнного часопису такого високого літературного, історичного та політичного рівня. Винятковість «Культури» полягає у тому, що будучи еміграційним виданням, вона не замикається у ментальності, властивій емігрантам» [8; с. 248]. Головною ознакою

політичних пріоритетів Єжи Гедройця є часова панорамність, що не спирається на певну історичну епоху, а розглядає історичний вимір цілісно. «Невипадково епоха глобалізації у сучасній історії з'являється періодом національних ренесансів багатьох країн, включаючи сувернізацію їхнього духовного буття», – зазначив Сергій Кримський [3; с. 21]. Мультиперспективний розгляд проблем крізь призму шпальт паризької «Культури» – плодотвірний фундамент для стратегії польського державництва. У цьому контексті варто розглянути матеріал Юзефа Чапського на сторінках «Культури» – «У Берліні про об'єднану Європу». Автор порушує проблеми загальноєвропейського масштабу, зокрема формує візію Західного інтегрального континенту. Юзеф Чапський акцентує увагу на основних політичних, культурних, моральних небезпеках, що постають перед Європою, кордон якої закінчується за лінією Ельби: «Готовности, з якою багато хто на Заході погоджується з нинішнім поділом Європи, не може прийняти жоден із нас, із тих, хто походить із-за Залізної Завіси. Готовність ця свідчить про те, що Західній Європі загрожує не лише советська п'ята колона, але і моральна небезпека зсередини; наскільки її можуть погубити закостенілі елементи, здатні лише на полохливу, короточасну оборону, що надто вже скоро видихається, на позицію, яка ще ніде й ніколи в історії не перемагала. Це свідчить про те, як занепадає усвідомлення Європи [7; с. 36]. У сьогодиньшому науковому просторі, зокрема українському, справджуються побоювання Юзефа Чапського. У цьому контексті наводимо цитату Оксани Пахльовської з матеріалу одного з видань: «Існує дві Європи: історична Європа ідей, принципів, захисту свободи особистості і цілих націй – та багатостолітньої боротьби за втілення цих ідеалів у життя. А є також Європа бюрократична: це Європа, яка забезпечує плюс-мінус спокійне існування новітньої об'єднаної Європи, що народилася з цієї боротьби за свободу. Головне ж, що ця друга, бюрократична Європа, часто дуже мало цікавиться вищезгаданими ідеалами. Але така в неї робота» [6; с. 39].

Юзеф Чапський висловлює категоричну протидію будь-якому, здатному до поневолення режимові, зосереджуючись на моделі вільної і незаангажованої Європи, у якій би ефективно функціонувала Польща. Така перспектива можлива тоді, коли питання свободи міститиме цілісне прагнення європейських націй, тому ще одним концептом у висвітленні питань функціонування польської держави є свобода політичного і культурного мислення. «Єдиний наш шанс полягає у тому, щоби поєднатися з тими, хто так само, як і ми – хотіли би визволитися і тим самим вирішувати долю», – зазначив Юліуш Мєрошевський у матеріалі «Польська «Ostpolitik» [7; с. 185]. Автор зацентрував увагу на взаємовідносинах Польщі та Радянського Союзу, аналізуючи стратегічні кроки великої імперії. Юліуш Мєрошевський намагається знайти ефективний вихід у порозумінні обох сторін. Автор зазначає, що не можна протидіяти політичному суперникові імперіалістичними методами: «Ми не можемо боротися із советським імперіалізмом під прапором імперіалізму польського – не вільно протиставляти советській національній політиці польську національну політику, бо народи, над якими по черзі панували Польща та Росія, прагнуть тепер не так ліберальної національної політики, як права на самовизначення» [7; с. 191]. Автор висловлює не лише особисту політичну концепцію порозуміння, але виокремлює позицію цілого видання, особливо Єжи Гедройця, який розумів, що збалансований діалог можливий за наявності незалежних, а головне – свободних держав. Крізь призму такого сприйняття редактор пропонує концентрувати увагу на подіях спочатку через національний вимір, а вже потім переходити до висновків та узагальнень загальноєвропейського простору [4; с. 20]. Автори видання спочатку звертаються до своєї польськості, а вже потім вважають себе європейцями. Згодом цю ідею розвине Ришард Капусцінський у своїй моделі суб'єктивізму, у якій звертатиме увагу на те, що кожному подію журналіст повинен пропустити через себе, зацентрувати увагу на особистих враженнях, міркуваннях, позиціях, аби вміти співпереживати і не бути враженим байдужістю [4; с. 57].

Суголосно із візією суб'єктивізму Ришарда Капусцінського автори «Культури» порушували проблему емігрантської Польщі. «Сьогодні ми мусимо визнати, що немає більшого історичного злочину, як примусове виривання людей із місць, де вони вкорінені поколіннями, де могили їхніх предків, де ростуть старі липи й дуби, що їх вигнанці бачили ще очима дитинства», – зазначав згадуваний вище Юзеф Чапський [7; с. 42]. Вимір «Культури» базувався на концепті солідаризму з іншими державами, адже для Гедройця важливим було те, аби втримувати добросусідські відносини із найближчими політичними одиницями, щоб ліквідувати історично зумовлене непорозуміння між Польщею і Росією. Після публікації матеріалу Юліуша Мєрошевського на сторінках «Культури»

з'явився концепт «простору УЛБ» [7; с. 195]. Простір УЛБ – це система координат порозуміння – Україна–Литва–Білорусь.

Окрім Юліуша Мєрошевського, питання східноєвропейських держав порушував також і Юзеф Лободовський, який був першорядним знавцем історії України та польсько-українських стосунків. На відміну від Лободовського Мєрошевський розглядав концепт УЛБ ширше: він не тільки апелював до спільних історичних точок дотику між вказаними вище націями, але і відзначав, що цей політичний простір відіграє важливу роль у державницькому утвердженні самої Польщі. На прикладі проаналізованих матеріалів можемо зрозуміти основну ідейну модель редакційної політики видання. Наприкінці дев'яностих виникла потреба у продовженні медійного діалогу, який започатковано у виданні «Культура». З цієї причини зніційовано створити «Нову Польщу» як альтернативу до «Культури» Єжи Гєдройця. Перший номер видання «Нова Польща» опубліковано у 1999 році. Дев'яності – нова політична епоха для багатьох держав пострадянського простору, самостійний старт не лише Польщі, але і Росії. Злам століть – сприятливий час для вирішення історичних конфліктів минулого, якщо навіть не вирішення, то хоча б налагодження компромісу. Цей компроміс найкраще можна було б налагодити через медійну сферу, тому необхідність появи нового аналітичного часопису, який віддзеркалював би міжнаціональний інтелектуальний діалог, була настільки очевидною.

Наповнення нового видання – аналітично-публіцистичне, на нашу думку, навіть більш публіцистичне, ніж аналітичне. Зазначимо, що публіцистика є найвищим концептуальним виміром журналістики. Призначення публіцистики полягає у глибокому осмисленні явищ, котрі відбуваються у суспільстві, адже «публіцистика – це твори, в яких оперативно досліджуються й узагальнюються з особистих, групових, державних, загальнолюдських позицій актуальні факти і явища з метою впливу на громадську думку, суспільну свідомість, а відтак на соціальну практику» [1;230].

Йосип Лось пропонує таке визначення публіцистики: «Публіцистика – словесна і візуальна сфери моделювання свідомості, вияв динамізму людського духу, політичне і морально-філософське освоєння історії та актуальної суспільної практики, всеохопний засіб формування особистості, площина зазначення вартостей та інтересів людей, соціальних груп і націй, втілення їх культурної ідентичності» [5;24]. Такий формат видання був запитом читацької аудиторії, на яку розраховувало видання, для російської еліти, адже саме на неї спрямовувався (-ється) основний меседж. Видання оприлюднюють лише російською мовою, що також відіграє значну роль у налагодженні добросусідських взаємин між державами. Пан Шаруга зазначив, що «Нова Польща» виникла на фундаменті ідеології «Культури» Єжи Гєдройця. Ми вже згадували вище про те, що Редактор вважав «Культуру» своїм авторським проектом, тому після його смерті у 2000 році часопис припинив своє існування. «Нова Польща» – наступник «Культури», ось чому перший номер часопису розпочинається вступним словом Єжи Гєдройця. Редактор «Культури» зазначив місію нового часопису, яка зводиться не лише до локального призначення – налагоджувати добрі політичні контакти із Росією, але й має ширшу проекцію – крізь призму цих стосунків об'єднувати всю Європу. «Наша історія – це реєстр крові, реєстр несправедливості і незведених рахунків. Ці антагонізми підсилюються незнанням історії обох сторін», – зазначив Єжи Гєдройць [7; с. 6]. Таким чином пан редактор засвідчив ще одне призначення часопису – знаходження і виправлення спотворених топосів у історії польського та російського народів. Знаходження правдивого історичного вектору – ще одне завдання «Нової Польщі». У цьому контексті варто зазначити про пошук і подання правди на шпальтах видання.

Зазначимо, що редакційна політика видання спрямована на віднаходження «третьої правди», концепту, що його запропонував український науковець Сергій Кримський. Сам автор позиціонує власну концепцію так: «Мудрість потребує діалогу, в якому метою є не ствердження односторонньої правоти одного учасника та не менш одностороннього визнання хибності позиції іншого, а прилучення свідомості опонентів до третього світу істини, що виступає однаковою цінністю для них усіх» [3; с. 18]. Марія Титаренко тлумачить думку Сергія Кримського у такий спосіб: «На думку філософа, правда є результатом перекладу істини в принципи життєдіяльності, а отже, саме правда, а не істина є результатом діалогічного пізнання. І пошуки цієї правди буття ще більше актуалізуються під сучасну пору, з огляду на «тотальну відносність» істин (чи то псевдоістин) та локальність «дозованих» правд, напівправд, правдочок чи «рятівної» правдоподібності» [3; с. 4].

Варто зазначити, що правда має багато різновидів. Йосип Лось класифікує правду таким чином: кореспонденційна, або класична (повідомлення чи судження збігаються із дійсністю); когерентна (умовою правдивості є стислий зв'язок між твердженнями однієї теорії, системи); прагматична (правдивість суджень узалежнена від їхньої інструментальної придатності для діяльності); семантична (уточнює кореспонденційну теорію); метафізична, або релігійна [5; с. 234]. Хоча «Нова Польща» займає позицію однієї із сторін діалогу, журналісти часопису намагаються подавати власні матеріали під незаангажованим кутом зору, пробуючи знаходити «третю» сторону, незалежний погляд на події та явища, тому журналістськими критеріями у написанні матеріалів є «спільне розуміння і визнання загальних цінностей» [3; 6]. Вступне слово у першому номері видання Гедройць закінчує одним словом – «вихід», пишучи біля нього два знаки запитання. Редактор підводить ризик під переліком завдань часопису, концентруючи увагу на спільній меті діалогу – ліквідувати знаки запитання і для польської, і для російської сторони.

У першому номері від 1999 року «Нової Польщі» читаємо матеріал чинного редактора Єжи Пом'яновського, який пропонує розімкнути власні стереотипи і глянути «поверх бар'єрів» на польсько-російські взаємини. Приводом для написання статті редактор вважає оприлюднення топ-двадцятки найкращих російських письменників у виданні «Жечпосполіта», серед яких Михайл Булгаков, Олександр Солженіцин, Михайл Шолохов. Окрім того, у тому ж таки номері автор вказує на наявність перекладених книг не лише у книжкових крамницях, але і на полицях власної бібліотеки, у багатьох польських квартирах: «Книги на цих полицях свідчать про те, що поляки можуть відрізнити Росію від інших імперій-гнобителів». Проте основний негатив полягає у тому, що росіяни бачать Польщу через «дефект головного дзеркала» [2], через нав'язані стереотипи і викривлення історичної правди. Єжи Пом'яновський зазначає, що послаблення дружнього діалогу між Росією та Польщею спричинене вступом останньої держави до НАТО. Автор шукає глибину нерозуміння і негативізм російської візії Альянсу, оскільки владне керівництво Росії дотримуватись таких взаємовідносин із Європою, як і з Польщею. Редактор наголошує на висловленому вище аргументу сприятливості часу щодо знаходження політичного компромісу.

У першому номері від 1999 року Єжи Пом'яновський звертається до концепту «простору УЛБ», висловленого ще на сторінках «Культури» Юліушем Мєрошевським зазначаючи таке: «Суть східнопольської політики концентрується у прагненні мати хороші взаємини із Росією, але не через ціну держав-сусідів. Сьогодні у Польщі немає підстав для порушення цього принципу, ні з боку президента Квасневського, вихідця із лівих рядів і впроваджувача цієї стратегії; ні зі сторони міністра Геремека, який зосереджений на внутрішній політиці держави. Польська держава не спокуситься на жоден шматочок української, білоруської чи литовської землі». Такою позицією видання засвідчувало духовний вимір у своїй політико-історичній дискусії із Росією. Зазначимо, що про важливість духовності у знаходженні точок компромісу наголошував Сергій Кримський: «Духовність – це завжди заклик зверху здійснити те, що не здійсниться само по собі, наявним чином, заклик, що потребує, однак, індивідуального розшифрування» [3; с. 10].

Політична філософія видання «Нова Польща» визначається вже назвою часопису, у якому основним завданням редакційного колективу є презентація Польщі без стереотипів, налагодження міжнаціональних інтелектуальних взаємовідносин, що фундаментуються на пошуках об'єктивного пошуку фактів із багатьох джерел, а отже – віднаходження неспотвореного правдивого історичного вектору. Для того, аби повногранно змодельовати образ своєї держави, журналісти пропонують зануритися у історично-культурно-релігійний пласт польського життя. Саме тому плеяда авторів ресурсу – різноманітна: від професійних журналістів до зацікавлених дописувачів.

Офіційна дата відкриття сайту «Україна Incognita» – вересень 2011 року. В описі проекту ресурсу дізнаємося, що інтернет-версія приурочена 15-річчю всеукраїнської газети «День». Редакція звертає увагу читачів на тому, що основний масив історичних матеріалів газети переведено в електронний формат і розміщено на сайті. Основний ідейний вектор – реконструкція правдивих історичних фактів. Через у 2002 році серія «Бібліотеки «Дня» розпочалася із книги з однойменною назвою – «Україна Incognita». Зазначимо, що книга перевидавалась шість разів. Окрім того, редакційна політика часопису спрямовувалась на відкриття архівів номерів, які сьогодні доступні читачам, починаючи із 1997 року. Зокрема, рубрика «Історія та Я» з'явилась у часописі у 1990-х роках, у 2000-х – «Сімейний альбом» і «Маршрут № 1». Отож ідея веб-проекту продукувалася разом із розвитком основного друкованого джерела. Якщо ж звернутися до текстуального контенту, то, за

словами Артема Жукова, спочатку переважали старі публікації – у співвідношенні 95 % до 5 %; проте сьогодні збільшується кількість нових авторів, відбувається розширення аудиторії, яка націлена не тільки на друкований варіант газети, але й в інтернет-простір.

Ми вже згадували вище, що основна мета веб-проекту «Україна Incognita» – знаходити відповіді на запитання, які стосуються історичного минулого України, моделюючи новий ідентичний простір за допомогою напрацювань фахових істориків, мислителів, дописувачів. Ідея проекту має свою концептуальну тяглість від однойменної рубрики «Україна Incognita» у всеукраїнському часописі «День». Цей ресурс можна вважати зразком професійно громадянської веб-платформи, де редакція спонукає свого читача активно долучатись до творення медійного простору.

Звернімо увагу на концепцію презентації і внутрішнього вигляду веб-проекту. Примітна рубрикація сайту, яка визначає основну ідейну спрямованість ресурсу. Рубрика «Інтелектуальна карта України» містить ідею текстуально-інформаційного панно. Кожен відвідувач сайту має можливість за допомогою карти України клікнути на будь-яку визначену червоним стікером область і дізнатися більше інформації про той чи інший населений пункт. Тому основне призначення цієї рубрики – провести віртуальну екскурсію для відвідувачів найцікавішими і маловідомими місцями України, а через те відкрити Україну для українців.

Рубрика «Історія та «Я» містить текстуально-пошукові матеріали сайту, тобто основні публікації авторів ресурсу. Варто зазначити, що у газеті «День» знаходимо рубрику з аналогічною назвою, тому можемо побачити нерозривний зв'язок двох ресурсів, адже деякі матеріали, які опубліковані у веб-проекті є передрукованими із газетного видання. У вказаній рубриці маємо огляди із життя відомих українських персоналій, а також подій і явищ. Здебільшого дописувачами рубрики є дипломовані історики, науковці, які працюють у визначеній сфері: Ігор Сюдюков, Володимир Панченко, Олександр Музичко, Євгенія Сохацька.

Історично-географічною рубрикою ресурсу є рубрика «Маршрут № 1», у контексті якої відвідувачі мають змогу ознайомитися із подорожніми нарисами авторів та дописувачів сайту. Тексти ознайомлюють нас із цікавими і знаковими місцями української культури та історії, а також через авторські рефлексії відкривають проблемний спектр, який вміщує політичні, соціальні, історичні та культурні питання. Знову-таки простежуємо ідею відкриття для українців невідомої України, адже попри прочитання подорожніх нарисів письменників, істориків, науковців можемо також звернутися до маршрутів учасників Літньої школи журналістики газети «День», наприклад – «Маршрут № 1. Київ – Крути – Батурин – Київ». Проте веб-проект висвітлює не лише українську історію крізь загальну призму подій, але через певні історичні персоналії.

Відкриттям ресурсу, на наш погляд, є рубрика «Музеї онлайн», клікнувши на яку відвідувач може віртуально відвідати такі музеї: Музей Уласа Самчука, Музей Гетьманства, Історико-меморіальний музей М. Грушевського, Коломийський музей народного мистецтва Гуцульщини і Покуття, музей писанкового розпису у Коломиї, Меморіальний музей В'ячеслава Липинського у Затурці, Музей історії Острозької академії, Національний музей «Чорнобиль», Музей народної скульптури Михайла Дзиндри, Музей визвольної боротьби Юрія Микольського, Музей скла у Львові, Музей волинської ікони. Реципієнт веб-проекту має змогу не лише ознайомитись із історичними експонатами, але знайти і прочитати докладну інформацію із історії музеїв. Особливу увагу, на наш погляд, заслуговують рубрики «Полеміка» та «Інтелектуальний календар».

У рубриці «Полеміка» можемо прочитати публікації авторитетних дописувачів ресурсу: Ігоря Лосєва, Кирила Галушка, Юрія Щєбака, Ігоря Сюдюкова; які порушують історико-політико-культурні аспекти української історії. Окрім того, можемо прочитувати матеріали дискусій, ознайомлюючись із позиціями багатьох сторін. У цьому контексті наведемо приклад. Рубрика «Інтелектуальний календар» ознайомлює відвідувачів із основними історичними подіями, які сталися у певний день. На прикладі цієї медійної полеміки у рубриці веб-проекту «Полеміка» був вміщений матеріал «Коли квазіліберальність перетворюється на тотальну совковість», який доповнений коментарем історика та етносоціолога Кирила Галушка, який зазначає: «Шляхетні (цілком широко пишу) міркування Андрія Портнова про те, що «мене не лякає інтелектуальна самотність, яка, дещо перефразувавши Реймона Арона, є звичайною долею інтелігента», у мене весь час викликають сумні спогади про столітньої давності кризу російської інтелігенції та її лиху подальшу долю. Здається, що «криза» є звичайним станом вітчизняної інтелігенції. Згадується персонаж Ільфа і Петрова Васисуалій Лоханкін (як певний архетип, а не натяк на колегу Портнова), в якого синдром самотності у своїй шляхетності став зручним шляхом ігнорування актуальних суспільних колізій. Хоча не можна сказати, що він їх не помічав. Він помічав і висловлювався про «сермяжну правду». З певним помітним фаталізмом». Отож читачі веб-проекту можуть перебувати безпосередньо всередині цього

дискусійного процесу, роздумуючи над сучасними і минулими візіями української історії. Гадаємо, що напрацювання вказаної рубрики дають також перспективу і до роздумів над творенням майбутніх історичних, політичних і культурних процесів у державі.

Важливою у творенні образу України крізь призму журналістів веб-проекту є також рубрика «NB!». Ми вже зазначали вище, що редакція ресурсу використовує чимало рубрик із рубрикації газети «День». У рубриці «ТОР-книг» журналісти веб-проекту рекомендують своїм реципієнтам звернути увагу на певні книги і їх прочитати. Для зацікавлення редакція публікує або короткі витяги з праць, або рецензії. Серед запропонованого списку знаходимо такі книги: «Володимир Винниченко. Відродження нації», «Архів Розстріляного відродження», «Джеймс Мейс. Ваші мертві вибрали мене».

Окрім зазначених рубрик, журналісти проекту намагаються репрезентувати цілісний образ України не лише через власні дослідження чи напрацювання науковців, які компетентні у певних сферах. Редакційний вектор спрямований до своїх читачів: студентів, аспірантів, журналістів, істориків, працівників музеїв; загалом людей, які ідентифікують себе із сферою інтелектуальної еліти України. Клікнувши на рубрику, читач має можливість ознайомитися із дописувачами, звернувши увагу на їхні інтереси і вподобання. Ідейний контент рубрики звернений і на презентацію невідомих досліджень. Наприклад, матеріали Дениса Захарова – «Праобраз вітчизняної спецслужби», Світлани Румянцевої – «Становлення україномовної преси у Наддніпрянській Україні», Олександра Купрієнка – «Україна і Голокост». Тому знову-таки маємо науково презентований незаангажований погляд на українську історію та теперішнє.

Важливою, на нашу думку, рубрикою для творення соціальної комунікації є рубрика «Зворотній зв'язок» та «Читачі «Дня» онлайн». Редакція проекту репрезентує не лише свою читачку аудиторію, але засвідчує через дописи своїх реципієнтів важливість вказаного проекту, трансформуючи призначення сайту із локальної аудиторії на українське суспільство.

У процесі аналізу сторінки веб-проекту, основної рубрикації ресурсу і концепції зазначимо, що структура джерела, основне ідейне навантаження спрямовані на пошук діалогу у міжнаціональному всередині держави, адже, на думку головного редактора сайту, бо «Україна потребує здорової дискусії між меншинами всередині країни», і у зовнішньому просторі, щоб не «втратити світовий контекст». Важливо, що кожна із рубрик «України Incognita» – це навігаційний мультимедійний проект, де кожен із активних громадян може долучитись. Наприклад, в «Інтелектуальній карті України» кожен може долучити свій населений пункт, так само, як і у «Сімейному альбомі» залишити згадку про свою родину.

Загалом можемо виділити такі основні ознаки веб-ресурсу:

- презентувати реципієнтам нові історичні дослідження, а через те збагачувати світогляд читачів;
- розширювати аудиторію через залучення активних громадян, яка звернена до пошуку якісної публіцистики;
- реконструювати заангажовані знання і змінювати стереотипне бачення;
- пропонувати розглянути проблему крізь призму мультиперспективізму;
- продукувати в українському інтернет-просторі візію діалогічних видань.

Головний редактор сайту вважає, що українські медіа, які позиціонують себе інтелектуальними ЗМІ, повинні знищувати прорадянську візію суспільства, яка продукувалася протягом стількох років: «Треба розуміти, що сьогодні своєї правдивої історії не знає велика частина українства. Саме це в тому числі гальмує промоцію себе для світу. Можливо, через 10 років першочерговим завданням для сайтів, подібних до того, який робимо ми, буде створення позитивного іміджу України в Європі, Штатах чи Азії. Це не означає, що зараз цим не треба займатись, навпаки – чим більше охоплених векторів – тим більше шансів на позитивний результат».

Звертаючись до контекстуального наповнення «Нової Польщі», виокремимо те, що наповнення базується на концепції пошуку надійного союзництва з Росією.

Політичні взаємовідносини Польщі та Росії перебували у стереотипних візіях. Крізь призму цих спотворених бачень відбувалася деформація компромісного діалогу між націями. У статті Броніслава Гарамека «З Росією за круглим столом», опублікованого на шпальтах «Нової Польщі», зазначено основні розбіжності між державами, які концентруються на рівні політичної різновекторності, прагнення у зовнішній політиці Польщі прозахідного спрямування. «У мене часто виникало враження, що Росії важко призвичаїтись до того, що Польща – незалежна держава, незалежний партнер. Це стосується Польщі більш, ніж будь-якої держави минулого «соціалістичного табору». Коли я розмовляв з російськими політиками перед вступом Польщі до НАТО, то зрозумів, що саме це

становить основну проблему» [4]. Автор наголошує, що російська влада і досі намагається зберігати власні державницькі амбіції, які поширюються не лише на російсько-польські стосунки, але і на російсько-українські.

Показово, що журналісти «Нової Польщі» вважають Україну продуктивним буфером для налагодження політичного російсько-польського і польсько-російського діалогу. У 2001 році редакція часопису підготувала спеціальний український номер. У інтерв'ю з Броніславом Герамеком інтерв'ююваний наголосив, що Україна повинна бути незалежною, адже істина, яку проголосив Пілсудський, якраз зараз стала ще більше актуальною, ніж будь-коли. Крізь призму зазначеної думки вбачаємо паралель думок із паризькою «Культурою», зокрема і з формацією концепту УЛБ, відповідно до якого Україна, Литва та Білорусь повинні стати незалежними одиницями.

Журналісти також подають і думки українських дописувачів «Культури» Єжи Гедройця, які наголошують на важливості міждержавної співпраці. Зокрема згадують ім'я Богдана Осадчука і його книгу «Україна, Польща, світ», у якій українець акцентує увагу, що українсько-польське політичне партнерство, як і стосунки з Росією здеформовані стереотипізацією минулого, завданими кривдами впродовж історичних колізій. Проте міжнаціональне різноголосся наявне не лише на політичному рівні, але і на елітарному, тобто між інтелігентному [7].

Богдан Осадчук у своїй публікації для спеціального українського номеру «Нової Польщі» не відходить від аналізу історичних колізій між Росією та Україною, проте подає рецепт подолання ворожнечі. Автор звертає увагу, що необхідно відійти від особистих амбіцій і визнати Росії свою вторинність. Богдан Осадчук називає Росію «дочкою», а Русь – «київською матір'ю», нівелюючи при цьому будь-які проросійські стереотипи історичної першості: «Росія як дочка київської матері може навіть у наш час чогось навчитися в Україні, наприклад, ставлення до національних меншин – справді, чому кримські татари вдоволені національною політикою Києва, а чеченці за автономію у Російській Федерації ведуть криваву боротьбу?» [7].

Ще одним важливим топосом у політичних взаєминах Росії та Польщі була Смоленська трагедія від 10 квітня 2010 року. Ми вже згадували вище про складнощі у російсько-польських перемовинах з приводу Катинської трагедії. Смоленська трагедія стала ще одним випробуванням для міжнаціонального діалогу. У квітневому номері «Нової Польщі» за 2010 рік знаходимо спочатку короткі новинні матеріали, які містять фактаж події, що відбулася, а вже потім аналітичні тексти. Журналісти часопису подали витяги із розмови Петра Стасинського, заступника головного редактора «Газети Виборчої». «Польська держава відійде від завданого удару. У нашої демократії є багато недоліків, проте вона міцна, достатньо стабільна. Я лише хвилююсь через те, щоб нас не засмоктали політичні суперечки, роздори, щоб Смоленська трагедія не стала причиною для розпаду ворожнечі, яка базуватиметься на пошуках винуватця», – зазначив Петро Стасинський [5].

Побоювання пана Стасинського були справедливими. На початку липня у польському виданні «Gazeta Polska» з'явилася інтерв'ю із Ярославом Качинським, братом померлого президента Польщі, – «Правду про Смоленськ мають почути в Польщі і в усьому світі» [8]. Згодом матеріал оприлюднили на сайті «ИноСМИ» та на шпальтах всеукраїнської газети «День». У матеріалі Ярослав Качинський висловлює власні міркування з приводу жакливної події, відповідаючи на провокативні запитання журналістів видання. Качинський розповів про поведінку Дональда Туска після катастрофи, зазначивши, що саме польський прем'єр-міністр був перешкодою для якнайшвидшої ідентифікації тіл загиблого президента та його дружини, перевезення їхнього праху до Польщі. «Це була якась абсолютна параноя. Адже якщо глава польського уряду змагався зі мною, хто швидше доїде до місця катастрофи, значить, йому було надто важливо там з'явитися... Те, що виробляв тоді пан Туск, у мене просто не вкладалося в голову», – наголосив Ярослав Качинський у номері для газети «День» [8]. Крім того, Качинський звинуватив прем'єра у цілеспрямованій інформаційній атаці на Леха Качинського, оскільки у польських ЗМІ ще до відзначення роковин Катинської трагедії поширювали чутки, що президент не братиме участі у поминальних заходах.

Таким чином видання «Нова Польща» пропонує вийти на новий рівень діалогу, який базуватиметься на міжсуспільних сферах, а не на міжвладних позиціях.

Журналісти веб-проекту «Україна Incognita» представляють політичну модель України у зовнішньому та внутрішньому вимірах. Зовнішній вимір політики української держави – її взаємодія із партнерами-сусідами, а також презентація свого історико-культурного надбання на міжнародному рівні.

У матеріалі Олександра Купрієнка «Українське суспільство і Голокост» зазначено, що для України Голокост – це також трагічне минуле, адже чимало євреїв із Галичини, Надніпрянщини, які позиціонували себе українцями загинули у часи знищення [6]. Після опитування у Німеччині

приблизно 90 % німців розуміють і визнають незаангажований контекст слова «Аушвіц». Хоча Україна визнає Голокост, натомість офіційне представництво Ізраїля не визнає Голодомор геноцидом, адже Генеральна асамблея ООН на засіданні від 9 грудня 1948 року так визначила поняття геноциду: «Геноцид – це дії, здійснювані з наміром знищити, цілком чи частково, яку-небудь національну, етнічну, расову, чи релігійну групу як таку» [6]. Тому радянське представництво звело проблему Голодомору до політики розкуркулення чи неврожаю. Тому Україна, на думку журналістів веб-проекту, повинна відстоювати свою ідентичність на зовнішньополітичному рівні. Визнання трагічності Голокосту не означає ксенофобне сприйняття події, а налагодження діалогу.

Політична формація України також залежить від моделі пошуку власної державності. Автор ресурсу, відомий історик та науковець, Кирило Галушко, у своєму матеріалі «Скрипник проти Артема: непотрібна владі форма донецького сепаратизму» звертається до історичної проблеми української державності, зокрема через проблему сепаратизму [2]. У 2004 році через певне політичне коло було представлено проект Південно-східної української автономної республіки із центром у Сєверодонецьку. На думку автора, проблема має передісторію, зокрема через функціонування Донецько-Криворізької республіки, формування донецько-харківської бюрократичної еліти під проводом більшовика Артема, а потім через сприяння Миколи Скрипника приєднання республіки до Радянської України. Через розколи у політичному середовищі, неоднозначність позицій українська ідея не була до кінця сформованою, а тому українсько-європейський діалог не був до кінця обґрунтованим. Проте проблема об'єднання не була лише ключовою для українського суспільства.

У межах веб-проекту представлено два матеріали, автори яких намагаються дослідити проблему ідеї української держави. Перший з них – матеріал Сергія Удовика «Про знаходження держави» [8]. Сергій Удовик вважає, що українська державність – це опоетизована ідея, а також це страх перед зовнішньою ізоляцією. Як приклад автор наводить історичність I, II, III Універсалів Української Центральної Ради, які декларували українську державу у межах автономії. IV Універсал визнавав незалежність України, приводом для визнання якої, на думку автора, не були політичні передумови, а події у Петрограді, де відбувалося встановлення більшовицької влади. Окрім того, політична не сформованість держави свідчить про відсутність елітарної традиції. Публікація «Філософський камінь, або Пошук духу нації» Сергія Махуна та Ігоря Сюдюкова заперечують погляди попереднього дописувача, оскільки, на думку авторів, Сергій Удовик представив власні позиції, не аргументуючи їх фактами. Зокрема, українська елітарна традиція не формувалася за принципом: Київська Русь – Московія – Російська імперія; а за вектором Київська Русь – Україна. Основна візія політичної моделі України у контексті її діалогу із державами-сусідами – позиція ідентичної і сильної держави. Аналізуючи матеріали цієї тематики наскрізно простежуємо основні концепти редакції. По-перше, потрібно позбутися внутрішніх проблем і чвар на рівні периферії; по-друге, пам'ятати і правильно аргументувати факти політико-історичного минулого.

Вибрані нами для дослідження «Нова Польща» та «Україна Incognita» – приклади нових діалогічних ресурсів польсько-українського інтернет-простору. Ми вже згадували вище, що кожен із них має свою ідейну передісторію: «Нова Польща» – ідеологічне продовження паризької «Культури» Єжи Гедройця, а «Україна Incognita» – всеукраїнського часопису «День». Зазначені медіа – репрезентанти сучасної візії Польщі та України у системі сьогоденного політично-культурного дискурсу. Розвиток паризької «Культури» розпочинається із історико-політичного пласту проблем, які постали локально перед польською еміграцією, а вже пізніше – і перед європейською інтелектуальною елітою, що активно презентувала світовій громадськості власні концепти крізь призму часопису. Крізь призму матеріалів на шпальтах «Культури» Єжи Гедройця відбувається моделювання нових політичних векторів, які спрямовані у східноєвропейський простір. Концепт УЛБ Юліуша Мєрошевського – стратегічна формула Україна – Литва – Білорусь – стратегічна система налагодження добросусідських стосунків не лише із вказаними вище державами, але і Росією. Подібно до «Культури» веб-проект «Україна Incognita» бере ідейний початок зі сторінок газети «День», де основними концептами редакційної політики є не лише внутрішньоукраїнська інтеграційна функція, але й руйнація стереотипів у діалозі загальноєвропейської системи координат.

На основі проведеного дослідження можемо виділити основні ідеї обраних ресурсів:

- долання історичних, політичних, культурно-релігійних стереотипів у формації візії Польщі та України;
- розширення інтелектуального простору, співпраця з авторами;
- мультиперспективне бачення проблем у інтернет-контекстах;

• дипломатична журналістика як ефективний інструмент побудови міжнаціонального діалогу; звернення до факту і використання його у всіх проявах.

Під час дослідження «Нової Польщі» та веб-проекту «Україна Incognita» ми виділили три основні аспекти, крізь призму яких відбувається формування неспотвореного образу сучасних Польщі: та України історичний, політичний і культурно-релігійний. Аналізуючи контент електронних ресурсів розуміємо, що саме такі моделі проектів дають змогу розширювати авторський склад. По-перше, активні громадяни-дописувачі збагачують матеріалами дискусійний простір ресурсів. По-друге, всеохопно і незаангажовано висловлюють позиції польського та українського суспільств. По-третє, через зворотний зв'язок із читачем розширюють межі власної аудиторії.

1. Здоровега В. *Теорія і методика журналістської творчості* : підручник / В. Здоровега. – 3-тє вид. – Львів : ПАІС, 2008. – 276 с. 2. Костенко Л. *Гуманітарна аура нації, або Дефект головного дзеркала* / Л. Костенко. – К. : Вид. дім «КМ Академія», 2003. 3. Кримський С. *Заклики духовності ХХІ ст.* / С. Кримський – К. : Вид. дім «КМ Академія», 2005. – 32 с. 4. Лильо Т. *Світоглядна журналістика* : навч. посіб. / Т. Лильо. – Львів : ПАІС, 2010. – 152 с. 5. Лось Й. *Публіцистика й тенденції розвитку світу: навч. посібник для вищих навч. закл. III-IV р. акредитації. у 2-х ч.: Ч. 1.* / Й. Лось. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2007. – 376 с. 6. Пахльовська О. *Дві Європи* / Оксана Пахльовська // *День*. – 2009. – 18 грудня. 7. *Простір свободи : Україна на шпальтах паризької «Культури»* / упорядкувала Богуміла Бердиховська. – *Часопис «Критика»*, 2005. – 526 с. 8. *Zeczak Klaus. Polska i Rosja. Dwie drogi w dziejach Europy* / Klaus Zeczak. – *Wiedza Powszechna, Warszawa*. – 783 s.

Інтернет-джерела:

1. Волосюк Лешек. *Папа читає «Тыгодник повшехный»* [Електронний ресурс] / Лешек Волосюк // *Нова Польща*. – Режим доступу: <http://www.nowpol.ru/index.php?id=394>. 2. Галушко Кирило «Скрипник проти Артема: непотрібна владі форма донецького сепаратизму» [Електронний ресурс] / Кирило Галушко // *Україна Incognita*. – Режим доступу: <http://incognita.day.kiev.ua/nepotribna-vladi-forma-donczkogo-separatizmu.html> 3. Гальчинський Анатолій «Переяславська угода 1654 року: історичні уроки для українського народу» [Електронний ресурс] / Анатолій Гальчинський // *Україна Incognita*. – Режим доступу: <http://incognita.day.kiev.ua/pereyaslavska-ugoda-1654-roku.html>. 4. Гарамек Бронислав. *С Россией за одним столом* [Електронний ресурс] / Бронислав Гарамек // *Нова Польща*. – Режим доступу: <http://www.nowpol.ru/index.php?id=312>. 5. *Катастрофа* [Електронний ресурс] // *Нова Польща*. – Режим доступу: <http://www.nowpol.ru/index.php?id=1300>. 6. Купрієнко Олександр «Українське суспільство і Голокост» [Електронний ресурс] / Олександр Купрієнко // *Україна Incognita*. – Режим доступу: <http://incognita.day.kiev.ua/ukrayinske-suspilstvo-i-golokost.html>. 7. Осадчук Богдан. «Старший брат», «дочка» чи «мати» [Електронний ресурс] / Богдан Осадчук // *Нова Польща*. – Режим доступу: <http://www.nowpol.ru/index.php?id=49>. 8. Удовик Сергій «Про знаходження держави» [Електронний ресурс] / Сергій Удовик. – Режим доступу: <http://incognita.day.kiev.ua/pro-znachodzheniya-derzhavi.html>

REFERENCES

1. Zdorovega V. *Theory and methodology of journalistic creativity: Textbook. 3rd form.* – Lviv: PAIS, 2008. – 276 s. 2. Kostenko L. *The humanitarian aura of the nation, or defect of the main mirror.* – K.: View. House «KM Academy», 2003. 3. Krymsky S. *Calls for spirituality of the twenty-first century.* – K.: View. House «KM Academy», 2005. – 32 s. 4. Lyllo T. *World-wide journalism: A manual.* – Lviv: PAIS, 2010. – 152 s. 5. Los Y. *Publicism and Trends in the World: Teach. manual for higher education. shut up III-IV quarter of accreditation. In 2 hours: Ch.1.* – Lviv: Publishing Center named after Ivan Franko, 2007. 376 p. 6. Pakhlovskaya Oksana. *Two Europeans* // *Day*. – December 18, 2009. 7. *Space of freedom: Ukraine on the edges of the Parisian «Culture»* / arranged by Bohumil Berdychovsky. – *The magazine «Criticism»*, 2005. – 526 p. 8. Klaus Zeczak. *Polska i Rosja. Dwie drogi w dziejach Europy.* – See Powszechna, Warszawa. – 783 s.

Internet sources:

1. Volosyuk Leszek. *The pope reads «Teddy bearer»* [Electronic resource] / Leszek Volosyuk // *New Poland*. – Mode of access: <http://www.nowpol.ru/index.php?id=394>. 2. Galushko Cyril «*Skrypnyk v. Artem: Powerless form of Donetsk separatism*» [Electronic resource] / Kirill Galushko // *Ukraine Incognita*. – Mode of access: <http://incognita.day.kiev.ua/nepotribna-vladi-forma-donczkogo-separatizmu.html>. 3.

Galchinsky Anatoliy «Pereyaslav Agreement of 1654: Historical Lessons for the Ukrainian People» [Electronic resource] / Anatoliy Galchinsky // Ukraine Incognita. – Mode of access: <http://incognita.day.kiev.ua/pereyaslavska-ugoda-1654-roku.html>. 4. Garamaque Bronislaw With Russia at one table. [Electronic resource] / Bronislaw Haremek // New Poland. – Mode of access: <http://www.novpol.ru/index.php?id=312>. 5. The catastrophe [Electronic resource] // New Poland. – Mode of access: <http://www.novpol.ru/index.php?id=1300>. 6. Kuprienko Alexander «Ukrainian Society and the Holocaust» [Electronic resource] / Alexander Kuprienko // Ukraine Incognita. – Mode of access: <http://incognita.day.kiev.ua/ukrayinske-suspilstvo-i-golokost.html>. 7. Osadchuk Bogdan. «Elder brother», «daughter» or «mother» [Electronic resource] / Bogdan Osadchuk // New Poland. – Mode of access: <http://www.novpol.ru/index.php?id=49>. 8. Udovik Sergiy «On finding the state» [Electronic resource] / Sergei Udovik. – Mode of access: <http://incognita.day.kiev.ua/pro-znaxodzhennya-derzhavi.html>